

Metodologie výzkumu genderové problematiky - GEN 504

Zpracovala: Libuše Drápalová, učo: 441708

Rešerše 2

Kvalitativní výzkum a jeho paradigmata ve feministické reflexi

Při výzkumném procesu nestačí pouze stanovení předmětu zkoumání a výzkumných cílů, musíme také vybrat vhodnou výzkumnou metodu. Je nutno počítat s tím, že neexistuje dokonalá metoda, která by umožnila dosažení naprosto přesných výsledků. Proto se v praxi používá často kombinace jednotlivých metod. Příkladem je vzájemné propojení kvantitativního a kvalitativního výzkumu.

Kvalitativní výzkum je nenumerické šetření a interpretace sociální reality. Cílem je odkrýt význam podkládaný sdělovaným informacím [Disman, 1993, s. 285]. Na rozdíl od kvantitativního výzkumu, který se zaměřuje na získání informace od reprezentativního vzorku a následně potvrzení nebo vyvrácení hypotézy, se kvalitativní výzkum soustřeďuje na porozumění. Kvalitativní výzkum shromažďuje velký počet informací o velmi malém počtu jedinců. Existuje velké množství pohledů a faktorů, které ovlivňují naši odpověď na otázku ve výzkumu a výzkumník se snaží najít určitou pravidelnost a propojení v odpovědích. Vzhledem k omezenému počtu respondentů je obtížné získaná data zobecnit na populaci. Na rozdíl od kvantitativního výzkumu má tedy kvalitativní výzkum nízkou reliabilitu, což znamená, že při opakované aplikaci nedává při stejných podmínkách stejné výsledky a vysokou validitu, tedy měří to, co jsme skutečně měřit chtěli. Kvalitativní výzkum je založen na indukci. Nejdříve sbírá data, následně zjišťuje, zda v nich existuje nějaká pravidelnost, hledá význam dat. Objevené pravidelnosti popíše v předběžných závěrech. Ty pak ověřuje dalším pozorováním. Výstupem celého výzkumu mohou být nově formulované hypotézy případně nová teorie. Závěry kvalitativního výzkumu mohou být použity následně pro provádění kvantitativního výzkumu a naopak. Tímto způsobem může dojít k přesnějším a

objektivnějším výsledkům výzkumného procesu. Oba dva typy se tedy vzájemně mohou doplňovat, jsou komplementární.

V kvalitativním výzkumu se používají různé teorie, například fenomenologie, která studuje fenomény-jevy, tvořící součást našeho života. Jsme obklopeni mnoha fenomény, ale plně jim často nerozumíme. Jinou teorií užívanou v kvalitativním výzkumu je etnometodologie, která vychází z předpokladu, že přirozený svět je sociálně konstruován a není takový, jak ho vnímáme. Jedná se o hledání vysvětlení, interpretace toho, jak žijeme svůj každodenní život. V kvalitativním výzkumu jsou si výzkumník a zkoumaná osoba rovni. Zkoumaná osoba sama definuje problém, pojem. O pořadí a velikosti vzorku rozhodujeme až v průběhu sběru dat. O nasycenosti vzorku se hovoří tehdy, pokud již další data nepřinášejí nic nového k poznání zkoumaného problému, jevu. Data je možné sbírat zúčastněným pozorováním, kdy pozorovatel participuje na životě zkoumané skupiny, to vede k porozumění problémů, pochopení situace. Dalšími metodami sběru dat je například interview se zkoumanými osobami, analýza osobních dokumentů. V kvalitativním výzkumu se také může zjišťovat, jak jedinec vnímá určitý prostor – mentální mapy, zkoumají se věci osobní potřeby, které jsou pro lidi důležité. Využívají se terénní poznámky, kde se zaznamenávají kromě získaných dat i okamžité pocity, nápady, pochybnosti samotného výzkumníka. To vše pomáhá správně interpretovat výsledky. Poznámky se zapisují nejlépe v průběhu pozorování. Používá se také zvukový záznam. [Disman 1993]

Tradiční věda je androcentrická, metodologie je konstruována na základě mužské zkušenosti a hodnot, mužské rysy jsou vydávány za obecné charakteristiky lidství [Babbie 2001]. Nelze proto předpokládat, že by se tento přístup neprojevil také v kvalitativním výzkumu. Pokud je výzkumníkem muž, může se dostat například při interview do privilegované pozice a žena naopak do podřízené pozice. To může ovlivnit pravdivost odpovědí. Ženy by měly mít při odpovídání více možností vysvětlit svoje názory a postoje, protože jsou významněji ovlivněny emocionalitou, než je tomu u mužů [Hesse/Biber, Yaiser 2004]. Svoje odpovědi více promýšlejí a zvažují jejich důsledky. To může způsobit zkreslení výsledků výzkumu. Sběrem dat v kvalitativním výzkumu dostáváme výsledky v mnoha různých podobách a je obtížné je objektivně zaznamenat. Hodnoty a společenské normy jsou psány lidmi, kteří reprezentují pouze část společnosti. Například ve Spojených státech byly analýzy psány většinou „bílými“ muži ze střední třídy, tyto analýzy byly ovlivněny hodnotami a normami, které sdíleli [Babbie 2001]. Při pozorování také nesmíme zapomenout na podmínky, za nichž bylo pozorování uskutečněno. Výzkumník se nesmí nechat ovlivnit rušivými faktory [Babbie 2001]. Za rušivý faktor lze považovat i ovlivnění výzkumníka pohlavím, vzhledem, věkem, gesty, mimikou dotazované osoby. Předmětem feministické kritiky jsou také sémantické problémy. Některé pojmy mohou být v různých sociálních, etnických skupinách pochopeny různě. Rovněž symboly a gesta mohou být chápána odlišně. Pokud to výzkumník nebude brát v úvahu, závěry budou neobjektivní.

Feministky upozorňují na to, že věda ztotožňuje člověka s mužem, mužský pohled na svět je považován za směrodatný a je mu věnována větší pozornost. Objektivita posuzování získaných odpovědí z kvalitativního výzkumu je zpochybněna subjektivním nahlížením jedinců na jevy. Feministická kritika kvalitativního výzkumu se zabývá i tím, že neexistuje univerzální pravda, protože posuzování reality je vždy ovlivněno tím, jaká je situace ve společnosti, kdo patří do skupiny privilegovaných a kdo k utlačovaným [Hesse/ Bibber, Yaiser 2004]. Feministky však narážejí i na problém, že jejich kritiku posuzuje společnost, do které patří i muži.

Literatura:

Babbie,E.2001. *The Practice of Social Research*. Belmont: Wadsworth Publishing Copany.

Disman, M. 1993. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum.

Hesse-Biber, S. N., Yaiser, M.L. 2004: *Feminist Perspectives on Social Research*. New York: Oxford Univeristy Press.

Text obsahově naplňuje zadání. Je ještě neučesaný, řada dílčích - zajímavých - postřehů nesedí dohromady. Úvod nesedí s prostředkem a text nemá konec. Váš jazyk je málo reflexivní, v práci jsou zjednodušení, paušalizace, nepřesnosti. Chce to ještě více cviku.